

CHIROYLI YOZUVGA O'RGATISH – YOZMA NUTQNI SHAKLLANTIRISHNING DASTLABKI BOSQICHI

Jumayeva Zohida

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Eshboyeva Nilufar

Denov Tadbirkorlik va pedagogika instituti 5- bosqich talabasi

Annotatsiya

Boshlang'ich ta'limda chiroyli yozuv mashqlari o'quvchilarning savodxonligi, tafakkuri va yozma nutqini shakllantirishda asosiy vosita hisoblanadi. Psixolingvistik yondashuv va xalqaro tajribalar qo'l yozuvining kognitiv rivojlanish va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: *chiroyli yozuv, savodxonlik, psixolingvistika, boshlang'ich ta'lim*

Аннотация

Каллиграфические упражнения в начальном образовании формируют грамотность, мышление и письменную речь учащихся. Психолингвистический подход и международный опыт подтверждают их значение для когнитивного развития и творческих способностей.

Ключевые слова: *каллиграфия, грамотность, психолингвистика, начальное образование*

Abstract

Handwriting practice in primary education develops literacy, thinking, and writing skills. Psycholinguistic approaches and international experiences confirm its role in cognitive and creative development.

Keywords: *handwriting, literacy, psycholinguistics, primary education*

Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning savod o'rganish jarayonida chiroyli yozuv mashqlari asosiy metodik yo'nalishlardan biridir. Yozuv – bu bolaning tafakkuri, nutqi va ijodiy qobiliyatining tashqi ko'rinishi bo'lib, uni chiroyli shakllantirish pedagogik hamda psixologik jihatdan muhim ahamiyatga ega. Yaqinda olib borilgan xorijiy tadqiqotlarda yozuvni qo'l bilan mashq qilish bolalarning kognitiv rivojlanishiga, diqqatni jamlash qobiliyatiga va xotira mustahkamlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatayotgani isbotlandi (Jones, 2024; García & Smith, 2023).

Asosiy qism

1. Chiroyli yozuv – savod o'rgatishning tayanch bosqichi

Yozuvning shakli va aniqligi bolaning keyingi ta'lim jarayonida muvaffaqiyatiga zamin yaratadi. Harflarni to'g'ri yozish, ularning bog'lanishini saqlash, so'z va gaplarni chiroyli ifodalash o'quvchining:

- yozma nutqni to'g'ri shakllantirishga;
- matn tuzish va fikrni yozma tarzda ifodalash ko'nikmalariga;
- nutq madaniyati va estetik didini rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Psixolingvistik yondashuv

Psixolog olimlarning tadqiqotlariga ko'ra, qo'l harakatlari va yozuv faoliyati bolaning miya yarim sharlarining faol rivojlanishiga sabab bo'ladi. 2021–2024 yillarda olib borilgan ilmiy ishlar yozuv mashqlari bolaning **og'zaki nutqini yozma nutqqa o'tkazish** jarayonida vositachi rolini o'ynashini ko'rsatdi. Shuningdek, bolalarning harf shakllarini takroriy yozishi ularning vizual xotirasini mustahkamlaydi, bu esa keyinchalik tezroq va ongli o'qishga yordam beradi.

3. Xalqaro tajribalar

Bugungi kunda ko'plab rivojlangan davlatlar yozuv mashqlariga alohida e'tibor qaratmoqda. Masalan:

AQShda *Handwriting Without Tears* dasturi 2022-yilda onlayn shaklda muvaffaqiyatli qo'llanilib, yozuvning legibilitasi va tezligini oshirgan (Peterson & James, 2022).

Yevropa davlatlarida yozuv va raqamli texnologiyalar uyg'unlashtirilgan, Kaligo kabi interaktiv ilovalar orqali 1–3 sinf o'quvchilari yozuvni tezroq o'zlashtirishga erishmoqda (García, 2023).

Yaponiya va Koreyada chiroyli yozuv mashqlari estetik ta'lim bilan uyg'unlashtiriladi, bunda yozuv faqat texnik ko'nikma emas, balki san'at sifatida qaraladi.

4. Zamonaviy texnologiyalar ta'siri

Raqamli davrda ko'pchilik o'qituvchilar yozuvning ahamiyati pasayib ketdi, deb o'ylashlari mumkin. Ammo zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, qo'l bilan yozish – **kognitiv rivojlanish, tafakkurni strukturaviy shakllantirish va nutqni yaxlit ifodalash** uchun juda zarur (Smith, 2025). Shuningdek, planshet va maxsus dasturlar yordamida o'quvchilar yozuvni tezroq o'zlashtirishlari mumkin, biroq qo'l yozuvi bilan shug'ullanishning samarasi yuqori bo'lib qolmoqda.

5. Amaliy ahamiyat

Chiroyli yozuv mashqlarini bosqichma-bosqich tashkil etish – avval harflar, keyin bo'g'in va so'zlar, so'ng gap va matnlarga o'tish orqali amalga oshirilsa, o'quvchilarning yozuvga bo'lgan qiziqishi ortadi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, muntazam mashq qilgan o'quvchilarning yozma nutqi ravon, mantiqiy va grammatik jihatdan to'g'ri shakllanadi.

Xulosa

Chiroyli yozuvga o'rgatish – yozma nutqni shakllantirishning poydevori hisoblanadi. Bu jarayon bolaning tafakkurini, nutq madaniyatini va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy metodikalar, psixolingvistik yondashuv va

xalqaro tajribalar shuni ko'rsatmoqdaki, chiroyli yozuv mashqlari ta'limda raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilgan holda yanada samarali natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Mahalliy manbalar:

1. Hasanboeva O., Nishonova Z., Yo'ldosheva Sh. *Pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
2. G'ulomova X., Tursunova Q. *Boshlang'ich ta'lim metodikasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
3. Shirinova D. *Yozma nutqni shakllantirish metodikasi*. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2022.

Chet el adabiyotlari:

1. Peterson, J., & James, R. (2022). *Handwriting Without Tears via Telehealth Delivery: A Pilot Case Study*. Journal of Occupational Therapy, Schools, & Early Intervention.
2. García, M., & Smith, A. (2023). *Digital Tools in Early Handwriting Instruction: A Study with Kaligo Application*. International Journal of Educational Research.
3. Jones, L. (2024). *Handwriting Fluency and Early Literacy Development: A Longitudinal Perspective*. Frontiers in Psychology.
4. Smith, T. (2025). *The Cognitive Value of Handwriting in the Digital Age*. Educational Psychology Review.
5. Anderson, P. (2021). *Writing Instruction Improves Students' Skills Differentially: A Meta-analysis*. Educational Research Review.